

25/03/2007

1

אל : המחלקה לחסידי אומות העולם
יד ושם רשות הזכרון לשואה והגבורה

מאת : יחבס אסתר
רחל כהן

סיפור הצלה של אם ושתי נערות יהודיות ביוון

להלן הפרטים האישיים של שתי העדות :
אסתר (אתי) יחבס, ילידת מרס 1928 בת 82. כתובתה : ויצמן 40 חולון טל' 03/5045286
רחל (רולה) כהן, ילידת פברואר 1937 בת 76. כתובת : רח' עולה הגרדום 29
רמת החייל, ת"א. טל' 03/6474162.
העדות הן אחיות, שתיהן בנות למשפחת טורון מלריסה LARISA - יוון.
הסיפור הוא גם סיפורה של סבתי, הגב' גרציה טורון, שנפטרה בארץ בשנת 12/1985
שתיהן אלמנות עקרות בית בפנסיה.

מקום מגורים במלחמה – MUSALAR

המצילים : מר למברוס וזואי חומתס. ZOE & LAMBROS CHOMATAS

גילם של המצילים בתקופה בה מתרחש הסיפור, בסביבות 40-50 שנה.
עיסוקו של בעל המשפחה המצילה, מר למברוס חומתס – מעבד עורות ובעל כרמים.

מקום הולדתה ומגוריה של משפחת אימי היה העיר לריסה, שבאותה עת הייתה תחת שלטון
האיטלקים. לפני בואם של הגרמנים, פרטיזנים יוונים דאגו לפנות את משפחת אימי (אתי
יחבס) והם עברו למוסלר (MUSALAR). באותה תקופה, פרטיזנים ארבו וחסלו קבוצת
חיילים גרמניים. כנקמה, הגרמנים העלימו את הגברים, ריכזו את הנשים במטרה להוציאם
להורג. יותר מאוחר הם התחרטו, והעבירו את אותן לבית כלא בלריסה.
לסבתי אימי ואחותה, היו תעודות זהות מזויפות של כפריים יוונים מתים ממוסלר. דבר
שאפשר את שחרורן מהכלא.

הן החליטו לעזוב את לריסה לכיוון ההרים והחלו לצעוד תוך כדי הסתתרות מפטרולים גרמניים. לאחר הליכה של לילה שלם הגיעו לכפר טירנבוס TIRNAVOS.

בבוקר פגשה סבתי את הכומר המקומי, ובררה מהו המקום אליו הן הגיעו. לשמע תשובתו, נזכרה סבתי שבעלה, יעקב טורון, נהג להיות בקשרי עבודה עם אדם מטירנבוס, שעיסוקו היה עיבוד עורות (סבי היה רצען). היא זכרה רק את שמו - למברוס. לאחר מספר שאלות נוספות הבין הכומר במי מדובר והלך לפגוש אותו, האיש שהיה ביחסי קירבה ועבודה עם סבי, מיד שאל היכן בעלה יעקב ונענה שהוא כלוא בבית סוהר בסלוניקי.

למברוס הציע מיד את ביתו כמקום מקלט לסבתי ושתי בנותיה, אך גם הציג את הבעייתיות שבדבר - הגרמנים מיקמו בביתו את מפקדת ה-S S המקומית. למרות זאת למברוס הציע לסבתי סיפור כיסוי בכך שתציג עצמה כאחותו, אשר בעלה נהרג במלחמת אלבניה, המפגש המדובר עם למברוס היה במאי 1943.

ביתו של מברוס שבו השתכנו כולם, היה בניין רחב ידיים, פינתי, בן שתי קומות ומרתף. ביתו היה מוקף בחצר גדולה, בה חנו דרך קבע טנקים וכלי רכב ששימשו את מפקדת ה-S.S. הקומה העליונה שימשה את הכוחות הגרמניים. בקומת הקרקע השתכנה משפחתו של למברוס, אחיו ובני ביתו ואליהם הצטרפו גם סבתי ושתי בנותיה. קומת המרתף שימשה את למברוס להכנה ואחסנת היין שהכין. הגרמנים לקחו חלק מן המרתף על מנת לאחסן בו מוצרי מזון (בשר) לטובת המפקדה אשר בקומה העליונה.

התנהגותם של שתי המשפחות - חומתס הייתה להפליא, הם שמרו על סבתי ושתי בנותיה כעל בבת עינם, במיוחד היה חשוב ללמברוס לשמור על אימי ואחותה (שהיו בגיל ההתבגרות) שלא יבואו במגע עם הגרמניים, לפיכך ביקש מהן לעזוב את הבית מדי בוקר ולחזור בשעות הערב.

סיפור מעניין בהקשר זה, היה שבמפקדה שירת חייל גרמני שלו הייתה בת שדמתה לדודתי (אחות אימי). הוא היה לוקח אותה בזרועותיו מנשק אותה ובוכה. לדודתי היה פצע פתוח ברגל, אותו חייל דאג לה למוצרי מזון עתירי ויטמינים, זאת מאחר ולדעתו הפצע אינו מגליד בשל חוסר במוצרי מזון בסיסיים.

סבתי מאוד לא הייתה מרוצה מאותה קירבה וקבלה על כך בפני מצילה. הפתרון אותו מצא למברוס - הוא שיכן את דודתי בחווה סמוכה שם גרה ילדה בת גילה.

למברוס ניסה כל הזמן למצוא עבודה לאימך, תחילה סידר לה עבודה בבנק, מאחר ושם החלו להציק לה (מינית), הוא הפסיק את עבודתה בבנק, מתוך מניעי כבוד לסבי- יעקב טורון שעמו היה בקשרי עבודה וידידות.

מבחינתו של למברוס, בשום זמן לא דובר על תמורה כלשהי. הסכנות שפניהם ניצבו משפחות חומתס היו, שדינו של כל מסתיר יהודים היה מוות, כרוזים מסוג זה היו פזורים בכל הכפר.

להלן שמותיהם של בני משפחות למברוס:

אשתו – זואי, בשנת 1943 היתה בת 30.

בתו – אנה, בת 3 באותה עת.

אחיו – טריוס חומתס, ב-1943 היה כבן 50. אשתו אנה היתה בת 48, להם 3 ילדים- טנסיס, מרי, קוסטס.

למצער, עד היום לא נעשה כל מהלך של הכרת תודה ממשית למשפחת למברוס חומתס, על מעשיה הבלתי שגרתיים. מיותר לציין שבזכותה שרדה משפחתי.

עד כמה שאימי ודודתי יכולות לזכור, הן היו המשפחה היהודית היחידה באותה עת בטירנבוס.

משך הזמן בו שהו בני משפחתי בכפר בביתר של למברוס - היה כ-7 חודשים.

לאחר שבעה חודשים, חזרה סבתי ושתי בנו תיה לביתה בלריסה. מאוחר יותר, לקראת סיום המלחמה, הצטרף סבי יעקב טורון, שבכל אותה עת היה כלוא בבית הסוהר בעיר סלונקי.

אבי - אלברט יחבס, בן העיר קבלה בצפון ירון, שכל משפחתו נכחדה במחנות אב, אם וארבע אחים ואחיות, למעשה ניצל בזכות העובדה שלאחר כניסת הבולגרים לקבלה, החליט לעזוב, לאחר שהותקף ע"י קצין בולגרי. אשר היה גר בביתם.

בנוגע למסמכים הקשורים לתקופה. הוריי נישאו לאחר סיום המלחמה בלריסה 04/1946.
הם ויתרו על אזרחותם היוונית, לאחר תקופה של הכשרה באתונה (3 חדשים) בחסות
הגוינט, הם עלו ארצה על ספינת המעפילים חביבה רייך, שהפליגה לחופי הארץ.

פלסטינה באותה עת נמצאת בסגר ימי של הבריטים. בעצת הצוות של האנייה ונציגי הממסד,
הם השליכו את כל המסמכים האישיים שלהם לים. ספינתם נתפסה ע"י האנגלים, נגררה
לנמל חיפה, והוריי הועברו למחנה הפליטים בעתלית.

מספרי טלפון של בני משפחתו (בחיים) של למברוס
הבת אנה – 013-30-2492022830, חיה כיום בטירנבוס.

במידה ונדרשים פרטים נוספים ניתן להשיגם אצל אימי ואחותה (טלפונים מעלה).
טלפון שלי 050/6235199 ; 02/6592262.

רשם: יהודה יחבס

